

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

Кафедра журналістики та українознавства

06-10-83М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять і самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«Журналістське розслідування»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за
освітньо-професійною програмою «Журналістика»
спеціальності 061 «Журналістика»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 7 від 24.04.2023 р.

Рівне – 2023

Методичні вказівки до практичних занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни «**Журналістське розслідування**» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Журналістика» спеціальності 061 «Журналістика» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Малевич Л. Д. – Рівне : НУВГП, 2023. – 34 с.

Укладач: Малевич Л. Д., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри журналістики та українознавства.

Відповідальний за випуск: Малевич Л. Д., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри журналістики та українознавства.

Керівник групи
забезпечення

Супрун В. М.

© Л. Д. Малевич, 2023
© НУВГП, 2023

ЗМІСТ

Вступ	4
Теми практичних занять	6
Змістовий модуль 1	7
Розслідувальна журналістика як вид діяльності ЗМІ: історія і сучасний стан	
Тема 1. Становлення сучасної розслідувальної журналістики у світі та в Україні	7
Тема 2. Мета і предмет журналістського розслідування	8
Змістовий модуль 2	10
Умови здійснення розслідувальної діяльності в журналістиці	
Тема 3. Планування журналістського розслідування	10
Тема 4. Ризики у роботі журналіста-розслідувача	12
Тема 5. Цифрова безпека журналіста-розслідувача	13
Тема 6. Правові засади розслідувальної журналістики	15
Тема 7. Етичні стандарти розслідувальної журналістики	16
Тема 8. Методи збору інформації у розслідувальній журналістиці	18
Тема 9. Методика аналізу та систематизації інформації, зібраної під час розслідування	20
Тема 10. Фактчекінг та перевірка даних у розслідувальній журналістиці	21
Перелік питань для підготовки до модульного контролю	24
Практичні завдання для самостійної роботи	29
Рекомендована література	32

ВСТУП

Навчальна дисципліна вибіркового блоку «Журналістське розслідування» покликана ознайомити студентів з концепцією, системою основних понять, видами і принципами розслідувальної журналістики, виробити практичні навички пошуку та осмислення інформації, аналізу й оцінювання явищ із різних сфер життя суспільства у процесі розслідування. Курс розглядає чинники, що визначили розвиток журналістських розслідувань у сучасному світі, їхню роль у становленні громадянського суспільства в Україні, а також мету, засоби, принципи, умови і форми існування цього виду журналістської діяльності, перспективи розвитку й особливості застосування закордонного досвіду в українських умовах.

Мета вивчення дисципліни «Журналістське розслідування» - навчити студентів теоретичним аспектам розслідувальної журналістики та напрацювати практичні навички проведення журналістського розслідування.

Основні завдання курсу:

- ефективно застосовувати найважливіші методи збирання та аналізу інформації;
- організовувати і проводити пошук та збирання інформації, опрацьовувати здобуті дані, розробляти гіпотези і доводити їх істинність чи помилковість;
- уміти писати якісний, доступний і переконливий текст розслідування;
- уміти оминати перешкоди на шляху проведення розслідування, вчасно виявляти й мінімізувати вплив прихованих перепон;
- дотримуватися всіх морально-етичних приписів журналістики під час збирання та опрацювання інформації та у процесі написання матеріалу;
- забезпечувати особисту, інформаційну, майнову та юридичну безпеку журналіста-розслідувача.

У процесі викладання курсу передбачено формування таких **компетентностей**:

ЗК 01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 03. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 06. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 08. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями;

СК 01. Здатність застосовувати знання зі сфери соціальних комунікацій у своїй професійній діяльності.

СК 03. Здатність створювати медіапродукт.

СК 06. Здатність до провадження безпечної медіадіяльності.

У процесі викладання курсу передбачено формування таких **програмних результатів навчання**:

ПР 04. Виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел.

ПР 15. Створювати грамотний медіапродукт на задану тему, визначеного жанру, з урахуванням каналу поширення чи платформи оприлюднення.

ПР 17. Розміщувати оперативну інформацію про свій медіапродукт на доступних інтернет-платформах.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення курсу «Журналістське розслідування» передбачає наявність системних зв'язків з курсами «Правові та морально-етичні основи журналістики», «Інформаційні жанри журналістики», «Аналітичні жанри журналістики», «Художньо-публіцистичні жанри журналістики», «Види журналістики за проблематикою», «Менеджмент і маркетинг ЗМІ», «Теорія масової комунікації», «Пресова журналістика», «Фотожурналістика», «Тележурналістика», «Інтернет-журналістика».

Вимоги до знань та умінь студентів визначаються «Стандартом вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 061 «Журналістика» (Київ, 2019).

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Загальна кількість годин – 120:
 лекції – 22, практичні заняття – 20,
 самостійна робота – 78 (*денна форма*);
 лекції – 6, практичні заняття – 6,
 самостійна робота – 108 (*заочна форма*).

№ з/п	Назви тем практичних занять	Кількість годин	
		денна	заочна
	Змістовий модуль 1 Розслідувальна журналістика як вид діяльності ЗМІ: історія і сучасний стан		
1.	Становлення сучасної розслідувальної журналістики у світі та в Україні	2	2
2.	Мета і предмет журналістського розслідування	2	2
	Змістовий модуль 2 Умови здійснення розслідувальної діяльності в журналістиці		
3.	Планування журналістського розслідування	2	2
4.	Ризики у роботі журналіста-розслідувача	2	
5.	Цифрова безпека журналіста-розслідувача	2	
6.	Правові засади розслідувальної журналістики	2	
7.	Етичні стандарти розслідувальної журналістики	2	
8.	Методи збору інформації у розслідувальній журналістиці	2	
9.	Методика аналізу та систематизації інформації, зібраної під час розслідування	2	
10.	Фактчекінг та перевірка даних у розслідувальній журналістиці	2	
Разом		20	6

Змістовий модуль 1
РОЗСЛІДУВАЛЬНА ЖУРНАЛІСТИКА ЯК ВИД
ДІЯЛЬНОСТІ ЗМІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНИЙ СТАН

ТЕМА 1. Становлення сучасної розслідувальної журналістики
у світі та в Україні

План

1. Традиції розслідувань у світовій та українській журналістиці.
2. Закордонний досвід розслідувань: американська традиція.
3. Журналістські розслідування в Європі.
4. Розслідувальні структури в сучасній Україні.

Література

1. Глушко О. Журналістське розслідування: історія, теорія, практика. К., 2000.
2. Мурікан Ж. Журналістське розслідування. К. : ІМІ, 2003.
3. Журналістське розслідування : навчальний посібник для початківців / Хоменок О. С., Бурмагін О. О., Іванова К. Б., Рибка Є. М., Томіленко С. А. ; за заг. ред. О. Хоменка. Мелітополь, 2008.
4. Маларек В. Викривання фактів. Суть та практика журналістського розслідування. К., 1999.
5. Халер М. Пошук і збір інформації : навчальний посібник / За загал. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. К. : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2006.
6. Investigative Journalism in Europe/ edited by Dick van Eijk. Amsterdam: WOJ, 2005.
7. Shaking the foundations. 200 years of Investigative Journalism in America / Edited and introduced by Bruce

Shapiro. New York, 2003.

Практичні завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте традиції та особливості журналістських розслідувань у певній країні (на вибір студента).
2. Зробіть огляд двох українських медіа, які проводять журналістські розслідування (на вибір студента).
3. Зробіть огляд двох публікацій українських медіа, присвячених розслідуванням (на вибір студента).
4. Зробіть огляд двох опублікованих телевізійних розслідувань українських медіа (на вибір студента).
5. Зробіть огляд двох опублікованих онлайн-розслідувань українських медіа (на вибір студента).
6. Зробіть огляд двох розслідувань, опублікованих в українських друкованих ЗМІ (на вибір студента).

ТЕМА 2. Мета і предмет журналістського розслідування

План

1. Мета журналістського розслідування.
2. Ключові ознаки журналістського розслідування.
3. Відмінність між поняттям «журналістське розслідування» та видами і жанрами журналістики.
4. Предмет журналістського розслідування.
5. Основна тематика журналістських розслідувань.

Література

1. Бель Б., Бурмагін О., Патора Т., Хоменок О. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика. Київ, 2013.

2. Глушко О. Журналістське розслідування: історія, теорія, практика. К., 2000.
3. Мурікан Ж. Журналістське розслідування. К. : ІМІ, 2003.
4. Журналістське розслідування : навчальний посібник для початківців / Хоменок О. С., Бурмагін О. О., Іванова К. Б., Рибка Є. М., Томіленко С. А. ; за заг.ред. О. Хоменка. Мелітополь, 2008.
5. Гарматій О. Суспільна значущість журналістських телевізійних розслідувань. *Теле- та радіожурналістика*. 2020. № 19. С. 149–157.
6. Журналістські розслідування: Основи (відеокурс). URL: <https://video.detector.media/lessons/shho-take-zhurnalistske-rozsliduvannya-i15>
7. 5 найгучніших журналістських розслідувань України. URL: <https://suspilne.media/38952-5-najgucnisih-zurnalistskih-rozsliduvan-ukraini/>
8. A watchdog's guide to investigative reporting: A simple introduction to principles and practice in investigative reporting / Derek Forbes. Konrad Adenauer Stiftung, Johannesburg, 2005.

Практичні завдання для самостійної роботи

1. Схарактеризуйте ключові ознаки журналістського розслідування. Проілюструйте ці ознаки на прикладі опублікованого журналістського розслідування (на вибір студента)
2. Розкрийте, у чому полягає відмінність між журналістським розслідуванням як видом діяльності ЗМІ та іншими видами і жанрами журналістики. Наведіть приклади з опублікованих журналістських розслідувань (на вибір студента).

3. Схарактеризуйте основну тематику розслідувань українських журналістів. Наведіть приклади опублікованих журналістських розслідувань різної тематики (на вибір студента).

Змістовий модуль 2

УМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ РОЗСЛІДУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЖУРНАЛІСТИЦІ

ТЕМА 3. Планування журналістського розслідування

План

1. Етапи роботи над журналістським розслідуванням.
2. Вибір теми журналістського розслідування, оцінка суспільної значущості теми.
3. Попередній пошук інформації.
4. Формулювання гіпотези.
5. Підбір джерел та методів збору інформації.
6. Складання плану розслідування.
7. Оцінка ресурсів та ризиків.

Література

1. Бель Б., Бурмагін О., Патора Т., Хоменок О. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика. Київ, 2013.
2. Корнієнко А. Журналістське розслідування крок за кроком від Олексія Шалайського. Львів : Школа журналістики УКУ, 2015. URL: <http://journalism.usu.edu.ua/program-highlights/3317/>
3. Маларек В. Викривання фактів. Суть та практика журналістського розслідування. К., 1999.

4. Халер М. Пошук і збір інформації : навчальний посібник / За загал. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. К.: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2006.
5. Журналістське розслідування : навчальний посібник для початківців / Хоменок О. С., Бурмагін О. О., Іванова К. Б., Рибка Є. М., Томіленко С. А. ; за заг. ред. О. Хоменка. Мелітополь, 2008.
6. Журналістські розслідування: Основи (відеокурс). URL: <https://video.detector.media/lessons/planuvannya-rozsliduvannya-i16>
7. A watchdog's guide to investigative reporting: A simple introduction to principles and practice in investigative reporting / Derek Forbes. Konrad Adenauer Stiftung, Johannesburg, 2005.

Практичні завдання для самостійної роботи

1. Схарактеризуйте основні етапи роботи над журналістським розслідуванням. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування, опишіть загальну схему його проведення.
2. Поясніть, як оцінити суспільну значущість теми журналістського розслідування. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування, обґрунтуйте важливість розслідування на цю тему для українського суспільства.
3. Поясніть, що таке гіпотеза журналістського розслідування і як її правильно сформулювати. Запропонуйте тему та гіпотезу власного журналістського розслідування.
4. Поясніть, як оцінити ресурси, які необхідні для проведення журналістського розслідування.

Запропонуйте тему власного журналістського розслідування, опишіть потрібні ресурси.

ТЕМА 4. Ризики у роботі журналіста-розслідувача

План

1. Класифікація ризиків.
2. Правові та неправові ризики у роботі журналіста-розслідувача.
3. Способи зниження ризиків у роботі журналіста-розслідувача.

Література

1. Земляна І. Журналіст і (не)безпека: посібник для журналіста, який працює у небезпечних умовах. К., 2016.
2. Бель Б., Бурмагін О., Патора Т., Хоменок О. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика. Київ, 2013.
3. Маларек В. Викривання фактів. Суть та практика журналістського розслідування. К., 1999.
4. Журналістське розслідування : навчальний посібник для початківців / Хоменок О. С., Бурмагін О. О., Іванова К. Б., Рибка Є. М., Томіленко С. А. ; за заг. ред. О. Хоменка. Мелітополь, 2008.
5. Журналістські розслідування: Основи (відеокурс). URL: <https://video.detector.media/lessons/nepravovi-ryzyky-ta-bezpeka-zhurnalistiv-rozsliduvachiv-i17>
6. A watchdog's guide to investigative reporting: A simple introduction to principles and practice in investigative reporting / Derek Forbes. Konrad Adenauer Stiftung, Johannesburg, 2005.

Практичні завдання для самостійної роботи

1. Поясніть, як оцінити потенційні ризики у роботі журналіста-розслідувача. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування, опишіть можливі ризики під час роботи.
2. Схарактеризуйте правові ризики у роботі журналіста-розслідувача. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, якими способами ви знизите потенційні правові ризики.
3. Схарактеризуйте неправові ризики у роботі журналіста-розслідувача. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, якими способами ви знизите потенційні неправові ризики.

ТЕМА 5. Цифрова безпека журналіста-розслідувача

План

1. Ризики цифрової безпеки журналіста під час роботи над розслідуванням.
2. Захист телефону.
3. Захист комп'ютера.
4. Захист облікових записів.
5. Захист даних.
6. Захист голосової та мережевої комунікації.

Література

1. Інформаційна безпека: посібник для журналістів та громадських активістів. URL: <https://video.detector.media/lessons/cyfrova-bezpeka-zhurnalista-rozsliduvacha-i-19>

2. Глушко О. Журналістське розслідування: історія, теорія, практика. К., 2000.
3. Земляна І. Журналіст і (не)безпека: посібник для журналістка, який працює у небезпечних умовах. К., 2016.
4. Мурікан Ж. Журналістське розслідування. К. : ІМІ, 2003.
5. Журналістське розслідування : навчальний посібник для початківців / Хоменок О. С., Бурмагін О. О., Іванова К. Б., Рибка Є. М., Томіленко С. А. ; за заг. ред. О. Хоменка. Мелітополь, 2008.
6. A watchdog's guide to investigative reporting: A simple introduction to principles and practice in investigative reporting / Derek Forbes. Konrad Adenauer Stiftung, Johannesburg, 2005.

Практичні завдання для самостійної роботи

1. Схарактеризуйте ризики цифрової безпеки журналіста під час роботи над розслідуванням. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, якими способами ви знизите ризики цифрової безпеки.
2. Схарактеризуйте ризики, які виникають внаслідок несанкціонованого доступу до телефону журналіста-розслідувача, та опишіть способи захисту свого телефону.
3. Схарактеризуйте ризики, які виникають внаслідок несанкціонованого доступу до комп'ютера журналіста-розслідувача та внаслідок несанкціонованого доступу до облікових записів журналіста-розслідувача, та опишіть способи захисту комп'ютера і своїх облікових записів.

ТЕМА 6. Правові засади розслідувальної журналістики

План

1. Законодавче регулювання розслідувальної журналістики.
2. Права та обов'язки журналіста-розслідувача.
3. Доступ до публічної інформації.

Література

1. Бель Б., Бурмагін О., Патора Т., Хоменок О. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика. Київ, 2013.
2. Глушко О. Журналістське розслідування: історія, теорія, практика. К., 2000.
3. Мурікан Ж. Журналістське розслідування. К. : ІМІ, 2003.
4. Журналістське розслідування : навчальний посібник для початківців / Хоменок О. С., Бурмагін О. О., Іванова К. Б., Рибка Є. М., Томіленко С. А. ; за заг. ред. О. Хоменка. Мелітополь, 2008.
5. Журналістські розслідування: Основи (відеокурс). URL: <https://video.detector.media/courses/zhurnalistiski-rozsliduvannya-osnovy-i14>
6. Яблонівська Н. В. Журналістське розслідування в аспекті оперативно-розшукового законодавства: pro et contra. *Соціальні комунікації: результати досліджень – 2011*: колективна монографія / за ред. О. М. Холода. К. : КиМУ, 2012. С. 293–305.
7. Юридичні аспекти антикорупційних журналістських розслідувань та кампаній захисту громадських інтересів: законодавство та практика. К. : Асоціація медіа-юристів, 2007.

Практичні завдання для самостійної роботи

1. Схарактеризуйте правові засади розслідувальної журналістики. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, які труднощі з дотриманням законодавчих норм можуть у вас виникнути.
2. Схарактеризуйте права та обов'язки журналіста-розслідувача. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, які труднощі з дотриманням прав і обов'язків можуть у вас виникнути.

ТЕМА 7. Етичні стандарти розслідувальної журналістики

План

1. Етичні дилеми під час роботи журналіста над розслідуванням.
2. Правила професійної поведінки журналістів-розслідувачів.
3. Межа між втручанням у приватне життя та правом громадськості на суспільно важливу інформацію.

Література

1. Бель Б., Бурмагін О., Патора Т., Хоменок О. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика. Київ, 2013.
2. Мурікан Ж. Журналістське розслідування. К. : ІМІ, 2003.
3. Журналістське розслідування : навчальний посібник для початківців / Хоменок О. С., Бурмагін О. О., Іванова К. Б., Рибка Є. М., Томіленко С. А. ; за заг. ред. О. Хоменка. Мелітополь, 2008.

4. Корнієнко А. Журналістське розслідування крок за кроком від Олексія Шалайського. Львів : Школа журналістики УКУ, 2015. URL: <http://journalism.ucu.edu.ua/program-highlights/3317/>
5. Маларек В. Викривання фактів. Суть та практика журналістського розслідування. К., 1999.
6. Журналістські розслідування: Основи (відеокурс). URL: <https://video.detector.media/lessons/etychni-standarty-rozslidivalnoi-zhurnalistyky-i18>

Практичні завдання для самостійної роботи

1. Розкрийте суть поняття «етичні стандарти розслідувальної журналістики». Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, які етичні дилеми можуть виникнути під час вашої роботи над розслідуванням.
2. Опишіть правила професійної поведінки журналістів-розслідувачів. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, як ви дотримуєтеся межі між втручанням у приватне життя та правом громадськості на суспільно важливу інформацію.

ТЕМА 8. Методи збору інформації у розслідувальній журналістиці

План

1. Робота з документами. Пошук, аналіз, особливості використання документів.
2. Офіційні та неофіційні документи.
3. Спостереження як спосіб збору інформації.
4. Робота з людьми. Техніка інтерв'ю.
5. Пошук інформації про компанії і людей у відкритих даних та в інтернеті.

Література

1. Марчук А. Аналіз електронних декларацій: посібник для громадських активістів та журналістів. К. : «Антикорупційний штаб», 2017.
2. Маларек В. Викривання фактів. Суть та практика журналістського розслідування. К., 1999.
3. Халер М. Пошук і збір інформації : навчальний посібник / За загал. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. К. : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2006.
4. Мурікан Ж. Журналістське розслідування. К. : ІМІ, 2003.
5. Журналістське розслідування : навчальний посібник для початківців / Хоменок О. С., Бурмагін О. О., Іванова К. Б., Рибка Є. М., Томіленко С. А. ; за заг. ред. О. Хоменка. Мелітополь, 2008.
6. Журналістські розслідування: Основи (відеокурс). URL: <https://video.detector.media/lessons/urok-6-zhurnalistski-rozsliduvannya-osnovy-i20>
7. The Investigative Reporters Handbook: A Guide to Documents, Databases and Techniques / Brant Houston, Len Bruzzese, Steve Weinberg. Fourth Edition. Boston, New York: Bedford/St.Martins, 2002.

Практичні завдання для самостійної роботи

1. Опишіть основні методи збору інформації в розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, які методи збору інформації ви використаєте.
2. Схарактеризуйте роботу з документами як метод збору інформації в розслідувальній журналістиці.
3. Схарактеризуйте спостереження як метод збору інформації в розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, чи використовуватимете ви спостереження і з якою метою.
4. Схарактеризуйте роботу з людьми як метод збору інформації в розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, чи використовуватимете ви роботу з людьми і з якою метою.
5. Схарактеризуйте інтерв'ю як метод збору інформації в розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, чи використовуватимете ви інтерв'ю і з якою метою.
6. Схарактеризуйте пошук інформації про компанії і людей у відкритих даних та в інтернеті як метод збору інформації в розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, чи використовуватимете ви цей метод і з якою метою.
7. Схарактеризуйте основні методи збору інформації в розслідувальній журналістиці. Наведіть приклади застосування цих методів у публікаціях українських журналістів-розслідувачів.

8. Схарактеризуйте пошук у соціальних мережах як метод збору інформації в розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, чи використовуватимете ви інформацію з соціальних мереж і з якою метою.

ТЕМА 9. Методика аналізу та систематизації інформації, зібраної під час розслідування

План

1. Досьє розслідування.
2. Інструменти для обробки та публікації інформації, зібраної під час розслідування.
3. Архівування та систематизація інформації, зібраної під час розслідування.

Література

1. Бель Б., Бурмагін О., Патора Т., Хоменок О. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика. Київ, 2013.
2. Мурікан Ж. Журналістське розслідування. К. : ІМІ, 2003.
3. Журналістське розслідування : навчальний посібник для початківців / Хоменок О. С., Бурмагін О. О., Іванова К. Б., Рибка Є. М., Томіленко С. А. ; за заг. ред. О. Хоменка. Мелітополь, 2008.
4. Корнієнко А. Журналістське розслідування крок за кроком від Олексія Шалайського. Львів : Школа журналістики УКУ, 2015. URL: <http://journalism.ucu.edu.ua/program-highlights/3317/>
5. Маларек В. Викривання фактів. Суть та практика

- журналістського розслідування. К., 1999.
6. Журналістські розслідування: Основи (відеокурс). URL: <https://video.detector.media/lessons/systematyzaciya-ta-analiz-informacii-i26>

Практичні завдання для самостійної роботи

1. Розкрийте суть поняття «досьє розслідування», поясніть, навщо його створюють і що до нього входить. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, що міститиме досьє розслідування.
2. Підготуйте презентацію концепції власної статті-розслідування.
3. Опишіть методику аналізу та систематизації інформації, зібраної під час розслідування.
4. Опишіть методику архівування та систематизації інформації, зібраної під час розслідування.

ТЕМА 10. Фактчекінг та перевірка даних у розслідувальній журналістиці

План

1. Загрози від викривлення фактів та надання неточної інформації в розслідуванні.
2. Інструменти для перевірки текстів.
3. Алгоритм та інструменти перевірки зображень.
4. Розпізнавання відеофейків.

Література

1. Гороховський О. М. Фактчек як тренд розслідувань: можливості та перспективи: практичний. Дніпро : ЛІРА, 2017.
2. Практичний посібник з медіаграмотності для мультиплікаторів / За загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2019
3. Бель Б., Бурмагін О., Патора Т., Хоменок О. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика. Київ, 2013.
4. Мурікан Ж. Журналістське розслідування. К. : ІМІ, 2003.
5. Журналістське розслідування : навчальний посібник для початківців / Хоменок О. С., Бурмагін О. О., Іванова К. Б., Рибка Є. М., Томіленко С. А. ; за заг. ред. О. Хоменка. Мелітополь, 2008.
6. Маларек В. Викривання фактів. Суть та практика журналістського розслідування. К., 1999.
7. Журналістські розслідування: Основи (відеокурс). URL: <https://video.detector.media/lessons/faktcheking-ta-perevirka-danykh-i27>

Практичні завдання для самостійної роботи

1. Розкрийте суть поняття «фактчекінг» у розслідувальній журналістиці. Обґрунтуйте його значення на сучасному етапі розвитку розслідувальної журналістики.
2. Розкрийте суть поняття «фактчекінг» у розслідувальній журналістиці. Поясніть, які загрози можуть виникнути внаслідок викривлення фактів та надання неточної інформації в розслідуванні.

3. Схарактеризуйте поняття «фактчекінг» у розслідувальній журналістиці. Опишіть, якими інструментами слід користуватися для перевірки текстів, зображень та для розпізнавання відеофейків.
4. Представте для обговорення власну статтю-розслідування.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Модульний контроль 1

1. Проаналізуйте традиції та особливості журналістських розслідувань у певній країні (на вибір студента).
2. Зробіть огляд двох українських медіа, які проводять журналістські розслідування (на вибір студента).
3. Зробіть огляд двох публікацій українських медіа, присвячених розслідуванням (на вибір студента).
4. Зробіть огляд двох опублікованих телевізійних розслідувань українських медіа(на вибір студента).
5. Зробіть огляд двох опублікованих онлайн-розслідувань українських медіа(на вибір студента).
6. Зробіть огляд двох розслідувань, опублікованих в українських друкованих ЗМІ (на вибір студента).
7. Схарактеризуйте ключові ознаки журналістського розслідування. Проілюструйте ці ознаки на прикладі опублікованого журналістського розслідування (на вибір студента)
8. Розкрийте, у чому полягає відмінність між журналістським розслідуванням як видом діяльності ЗМІ та іншими видами і жанрами журналістики. Наведіть приклади з опублікованих журналістських розслідувань (на вибір студента).
9. Схарактеризуйте основну тематику розслідувань українських журналістів. Наведіть приклади опублікованих журналістських розслідувань різної тематики (на вибір студента).
10. Схарактеризуйте основні етапи роботи над журналістським розслідуванням. Запропонуйте тему

власного журналістського розслідування, опишіть загальну схему його проведення.

11. Поясніть, як оцінити суспільну значущість теми журналістського розслідування. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування, обґрунтуйте важливість розслідування на цю тему для українського суспільства.
12. Поясніть, що таке гіпотеза журналістського розслідування і як її правильно сформулювати. Запропонуйте тему та гіпотезу власного журналістського розслідування.
13. Поясніть, як оцінити ресурси, які необхідні для проведення журналістського розслідування. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування, опишіть потрібні ресурси.
14. Поясніть, як оцінити потенційні ризики у роботі журналіста-розслідувача. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування, опишіть можливі ризики під час роботи.
15. Схарактеризуйте правові ризики у роботі журналіста-розслідувача. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, якими способами ви знизите потенційні правові ризики.
16. Схарактеризуйте неправові ризики у роботі журналіста-розслідувача. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, якими способами ви знизите потенційні неправові ризики.
17. Схарактеризуйте ризики цифрової безпеки журналіста під час роботи над розслідуванням. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, якими способами ви знизите ризики цифрової безпеки.
18. Схарактеризуйте ризики, які виникають внаслідок

- несанкціонованого доступу до телефону журналіста-розслідувача, та опишіть способи захисту свого телефону.
19. Схарактеризуйте ризики, які виникають внаслідок несанкціонованого доступу до комп'ютера журналіста-розслідувача, та опишіть способи захисту свого комп'ютера.
 20. Схарактеризуйте ризики, які виникають внаслідок несанкціонованого доступу до облікових записів журналіста-розслідувача, та опишіть способи захисту своїх облікових записів.

Модульний контроль 2

1. Схарактеризуйте правові засади розслідувальної журналістики. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, які труднощі з дотриманням законодавчих норм можуть у вас виникнути.
2. Схарактеризуйте права та обов'язки журналіста-розслідувача. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, які труднощі з дотриманням прав і обов'язків можуть у вас виникнути.
3. Розкрийте суть поняття «етичні стандарти розслідувальної журналістики». Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, які етичні дилеми можуть виникнути під час вашої роботи над розслідуванням.
4. Опишіть правила професійної поведінки журналістів-розслідувачів. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, як ви дотримаетесь межі між втручанням у приватне життя та правом громадськості на суспільно важливу інформацію.
5. Опишіть основні методи збору інформації в

- розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, які методи збору інформації ви використаєте.
6. Схарактеризуйте роботу з документами як метод збору інформації в розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, які документи – офіційні чи неофіційні – ви використаєте.
 7. Схарактеризуйте спостереження як метод збору інформації в розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, чи використовуватимете ви спостереження і з якою метою.
 8. Схарактеризуйте роботу з людьми як метод збору інформації в розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, чи використовуватимете ви роботу з людьми і з якою метою.
 9. Схарактеризуйте інтерв'ю як метод збору інформації в розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, чи використовуватимете ви інтерв'ю і з якою метою.
 10. Схарактеризуйте пошук інформації про компанії і людей у відкритих даних та в інтернеті як метод збору інформації в розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, чи використовуватимете ви цей метод і з якою метою.
 11. Схарактеризуйте основні методи збору інформації в розслідувальній журналістиці. Наведіть приклади застосування цих методів у публікаціях українських журналістів-розслідувачів.
 12. Схарактеризуйте пошук у соціальних мережах як метод збору інформації в розслідувальній журналістиці.

- Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, чи використовуватимете ви інформацію з соціальних мереж і з якою метою.
13. Розкрийте суть поняття «досє розслідування», поясніть, навіщо його створюють і що до нього входить. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, що міститиме досє розслідування.
 14. Розкрийте суть поняття «фактчекінг» у розслідувальній журналістиці. Обґрунтуйте його значення на сучасному етапі розвитку розслідувальної журналістики.
 15. Розкрийте суть поняття «фактчекінг» у розслідувальній журналістиці. Поясніть, які загрози можуть виникнути внаслідок викривлення фактів та надання неточної інформації в розслідуванні.
 16. Схарактеризуйте поняття «фактчекінг» у розслідувальній журналістиці. Опишіть, якими інструментами слід користуватися для перевірки текстів.
 17. Схарактеризуйте поняття «фактчекінг» у розслідувальній журналістиці. Опишіть, якими інструментами слід користуватися для перевірки зображень.
 18. Схарактеризуйте поняття «фактчекінг» у розслідувальній журналістиці. Опишіть, якими інструментами слід користуватися для розпізнавання відеофейків.
 19. Опишіть методику аналізу та систематизації інформації, зібраної під час розслідування.
 20. Опишіть методику архівування та систематизації інформації, зібраної під час розслідування.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Розслідувальна журналістика як вид діяльності ЗМІ: історія і сучасний стан

Тема 1. Становлення сучасної розслідувальної журналістики у світі та в Україні

Практичне завдання

Зробіть огляд двох українських медіа, які проводять журналістські розслідування (на вибір студента).

Тема 2. Мета і предмет журналістського розслідування

Практичне завдання

Схарактеризуйте основну тематику розслідувань українських журналістів. Наведіть приклади опублікованих журналістських розслідувань різної тематики (на вибір студента).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Умови здійснення розслідувальної діяльності в журналістиці

Тема 3. Планування журналістського розслідування

Практичне завдання

Схарактеризуйте основні етапи роботи над журналістським розслідуванням. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування, опишіть загальну схему його проведення.

Тема 4. Ризики у роботі журналіста-розслідувача

Практичне завдання

Поясніть, як оцінити потенційні ризики у роботі журналіста-розслідувача. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування, опишіть можливі ризики під час роботи.

Тема 5. Цифрова безпека журналіста-розслідувача

Практичне завдання

Схарактеризуйте ризики цифрової безпеки журналіста під час роботи над розслідуванням. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, якими способами ви знизите ризики цифрової безпеки.

Тема 6. Правові засади розслідувальної журналістики

Практичне завдання

Схарактеризуйте правові засади розслідувальної журналістики. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, які труднощі з дотриманням законодавчих норм можуть у вас виникнути.

Тема 7. Етичні стандарти розслідувальної журналістики

Практичне завдання

Розкрийте суть поняття «етичні стандарти розслідувальної журналістики». Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, які етичні дилеми можуть виникнути під час вашої роботи над розслідуванням.

Тема 8. Методи збору інформації у розслідувальній журналістиці

Практичне завдання

Опишіть основні методи збору інформації в

розслідувальній журналістиці. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, які методи збору інформації ви використаєте.

Тема 9. Методика аналізу та систематизації інформації, зібраної під час розслідування

Практичне завдання

Розкрийте суть поняття «досє розслідування», поясніть, навіщо його створюють і що до нього входить. Запропонуйте тему власного журналістського розслідування і поясніть, що міститиме досє розслідування.

Тема 10. Фактчекінг та перевірка даних у розслідувальній журналістиці

Практичне завдання

Розкрийте суть поняття «фактчекінг» у розслідувальній журналістиці. Обґрунтуйте його значення на сучасному етапі розвитку розслідувальної журналістики.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Журналістське розслідування : навчальний посібник для початківців / Хоменок О. С., Бурмагін О. О., Іванова К. Б., Рибка Є. М., Томіленко С. А. ; за заг. ред. О. Хоменка. Мелітополь, 2008.
2. Глушко О. Журналістське розслідування: історія, теорія, практика. К., 2000.
3. Мурікан Ж. Журналістське розслідування. К. : ІМІ, 2003.
4. Бель Б., Бурмагін О., Патора Т., Хоменок О. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика. Київ, 2013.

Допоміжна

5. Гарматій О. Суспільна значущість журналістських телевізійних розслідувань. *Теле- та радіожурналістика*. 2020. № 19. С. 149–157.
6. Практичний посібник з медіаграмотності для мультиплікаторів / За загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2019
7. Марчук А. Аналіз електронних декларацій: посібник для громадських активістів та журналістів. К. : Антикорупційний штаб, 2017.
8. Гороховський О. М. Фактчек як тренд розслідувань: можливості та перспективи: практичний. Дніпро : ЛІРА, 2017.
9. Яблоновська Н. В. Журналістське розслідування в аспекті оперативно-розшукового законодавства: pro et contra. *Соціальні комунікації: результати досліджень – 2011*: колективна монографія / за ред. О. М. Холода. К. : КиМУ, 2012. С. 293–305.

10. Земляна І. Журналіст і (не)безпека: посібник для журналістка, який працює у небезпечних умовах. К., 2016.
11. Корнієнко А. Журналістське розслідування крок за кроком від Олексія Шалайського. Львів : Школа журналістики УКУ, 2015. URL: <http://journalism.ucu.edu.ua/program-highlights/3317/>
12. Маларек В. Викривання фактів. Суть та практика журналістського розслідування. К., 1999.
13. Халер М. Пошук і збір інформації : навчальний посібник / За загал. ред. В.Ф. Іванова та А. Коль. К. : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2006.
14. Юридичні аспекти антикорупційних журналістських розслідувань та кампаній захисту громадських інтересів: законодавство та практика. К. : Асоціація медіа-юристів, 2007.
15. A watchdog's guide to investigative reporting: A simple introduction to principles and practice in investigative reporting / Derek Forbes. Konrad Adenauer Stiftung, Johannesburg, 2005.
16. Investigative Journalism in Europe/ edited by Dick van Eijk. Amsterdam : WOJ, 2005.
17. Lucinda S. Fleeson. Ten Steps to Investigative reporting. Washington, D.C. : ICFJ, 2000.
18. Shaking the foundations. 200 years of Investigative Journalism in America / Edited and introduced by Bruce Shapiro. New York, 2003.
19. The Investigative Reporters Handbook: A Guide to Documents, Databases and Techniques/ Brant Houston, Len Bruzzese, Steve Weinberg. Fourth Edition. Boston, New York : Bedford/St.Martins, 2002.

Інформаційні інтернет-ресурси

1. Журналістські розслідування: Основи (відеокурс). URL: <https://video.detector.media/courses/zhurnalistiski-rozsliduvannya-osnovy-i14>
2. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12#Text>
3. Закон України «Про інформацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
4. Закон України «Про телебачення і радіомовлення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>
5. Всесвітній форум з розслідувальної журналістики. URL: <http://www.globalinvestigativejournalism.org>
6. Всесвітня конференція журналістів-розслідувачів. URL: <http://globalinvestigativejournalismconference2008.wordpress.com>
7. Проєкт «Посилення впливу журналістських розслідувань в Україні» (SIRU). URL: <https://internews.in.ua/uk/our-works/poperednya-diyalnist/posylennya-vplyvu-zhurnalistykyh-rozsliduvan-v-ukrajini-siru-za-pidtrymky-uryadu-kanady/>
8. 5 найгучніших журналістських розслідувань України. URL: <https://suspilne.media/38952-5-najgucnisih-zurnalistykyh-rozsliduvan-ukraini/>
9. Сайт проекту підтримки журналістських розслідувань у Східній Європі. URL: www.iscoop.org
10. Віртуальна бібліотека навчальних матеріалів з журналістики. URL: http://window.edu.ru/window/catalog?p_rubr=2.2.73.8
11. Сайт Центру розслідувальної журналістики. URL: <http://centerforinvestigativereporting.org>
12. Фондація розслідувальної журналістики. URL: <http://fij.org>